

Любов ШЕПТИЦЬКА

кандидатка історичних наук, доцентка, завідувачка кафедри права та суспільних дисциплін Національного лісотехнічного університету України, вул. ген. Чупринки, 103, м. Львів, Україна, індекс 79057 (sheptytska@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3070-0131>

Олеся РЕМЕНЯК

кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри права та суспільних дисциплін Національного лісотехнічного університету України вул. ген. Чупринки, 103, м. Львів, Україна, індекс 79057 (remenyak@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5175-1280>

Наталія ЗАХАРЧИН

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри права та суспільних дисциплін Національного лісотехнічного університету України вул. ген. Чупринки, 103, м. Львів, Україна, індекс 79057 (zakharchyn@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3000-2595>

Бібліографічний опис статті: Шептицька, Л., Ременяк, О., & Захарчин, Н. (2024). Досвід інформаційних війн в історії та сучасності як об'єкт досліджень сучасної науки та освіти. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, Спецвипуск*, 35–43. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.3>

ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Анотація. Мета дослідження: на основі опрацювання та вивчення низки наукових досліджень та праць, які стосуються питань інформаційної війни, проаналізувати основні етапи та форми ведення інформаційних воєн як глобалізаційного явища, основні методи ведення інформаційної війни. **Методологія дослідження** ґрунтується на поєднанні принципів науковості, об'єктивності та історизму при дослідженні запропонованої теми. **Наукова новизна** полягає у тому, що у статті розкрито основні поняття та суть інформаційної війни як глобалізаційного явища, проведено періодизацію його еволюції та виділено характерні особливості різних історичних періодів. Встановлено основні методи та способи ведення інформаційних воєн і їх вплив на формування суспільної думки. З'ясовано, що інформаційна війна є багатоплановим і складним феноменом, який має глибокі історичні корені та ведеться у різних вимірах. **Висновки.** Для вироблення національної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки передовсім необхідна твереза оцінка сьогоденного стану, особливостей і перспектив розвитку інформаційної зброї та засобів її застосування. Така оцінка є базовою передумовою для вироблення зовнішньої і внутрішньої політики держави, військові і військово-технічні компоненти якої могли б запобігати виникненню загроз і надійно забезпечили б безпеку країни. При цьому важливо зрозуміти, що загроза інформаційної війни та інформаційної злочинності в широкому контексті є фактором прихованого воєнно-політичного тиску і залякування, фактором, що здатен порушити світову і регіональну стабільність та безпеку. Саме тому в широкому плані повинен здійснюватися моніторинг загроз застосування інформаційної зброї та перманентна оцінка ефективності функціонування систем протидії їй. Розв'язання проблеми інформаційних загроз країні дасть змогу забезпечити захист інтересів суспільства і держави, гарантуватиме право громадян на отримання якісної й об'єктивної інформації.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційна зброя, суспільна свідомість, безпека.

Lubov SHEPTYTSKA

PhD (History), Associate Professor Department of Law and Social Sciences, National Forestry University of Ukraine, 103, Gen. Chuprynyk Str., Lviv, Ukraine, postal code 79057 (sheptytska@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3070-0131>

Olesya REMENYAK

PhD (Legal), Associate Professor Department of Law and Social Sciences, National Forestry University of Ukraine, 103, Gen. Chuprynyk Str., Lviv, Ukraine, postal code 79057 (remenyak@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5175-1280>

Nataliia ZAKHARCHYN

PhD (History), Associate Professor Department of Law and Social Sciences, National Forestry University of Ukraine, 103, Gen. Chuprynyk Str., Lviv, Ukraine, postal code 79057 (zakharchyn@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3000-2595>

To cite this article: Sheptytska, L., Remenyak, O., & Zakharchyn, N., (2024). Dosvid informatsijnykh vijn v istoriyi ta suchasnosti yak ob'jekt doslidzhen' suchasnoy nauky ta osvity [The experience of information wars in history and modernity as an object of research in modern science and education]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Special issue, 35–43.* doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.3> [in Ukrainian].

THE EXPERIENCE OF INFORMATION WARS IN HISTORY AND MODERNITY AS AN OBJECT OF RESEARCH IN MODERN SCIENCE AND EDUCATION

Summary. *The purpose of the study is to analyze the main stages and forms of information warfare as a globalization phenomenon based on the processing and study of a number of scientific studies and works related to information warfare; to analyze the main methods of conducting an information war. The research methodology is based on a combination of the principles of scientificity, objectivity and historicism in the study of the proposed topic. The scientific novelty is that the article defines the main terms and the concept of information war as a globalization phenomenon, periodizes the evolution of this phenomenon and highlights the characteristic features of different historical periods. The article defines main methods and ways of conducting the information wars and their impact on the formation of public opinion. It is shown in the study that the information war is a multifaceted and complex phenomenon that has deep historical roots and is conducted in different dimensions. Conclusions.* *In order to develop a national policy in the field of information security, a sensible assessment of the current state, features and prospects of development of information weapons and means of their use is first of all necessary. Such an assessment is a basic prerequisite for the development of foreign and domestic policy of the state, the military and military-technical components of which could prevent threats and reliably ensure the security of the country. At the same time, it is important to understand that the threat of information warfare and information crime in a broader context is a factor of hidden military and political pressure and intimidation, a factor that can disrupt global and regional stability and security. That is why the threats of using information weapons should be monitored and the effectiveness of countermeasures against these weapons should be continuously assessed widely. Solving the problem of information threats to the country will help to protect the interests of society and the state, and will guarantee the right of citizens to receive quality and objective information.*

Key words: *information war, information weapons, public consciousness, security.*

Постановка проблеми. Глобальна діджиталізація суспільного життя вивела на новий рівень засоби впливу та маніпуляції людською свідомістю. Інформаційна революція охопила кожен куточок світу і стала плацдармом для вирощення потужного інструментарію впливу на народи та владу будь-якої країни. Процес глобалізації телекомунікаційних мереж має колосальні позитивні моменти, але водночас несе серйозну загрозу людству, якщо ця інформаційна революція поверне в бік агресії. Сьогодні ми спостерігаємо як інформаційні війни створюють особливі виклики для сучасної системи цінностей. Зокрема, для України, яка веде асиме-

тричну війну з ядерною державою з переважальним військовим потенціалом, інформаційна війна є одним із ключових факторів перемоги.

Аналіз досліджень. В основу написання праці взято низку досліджень науковців з питань інформаційної війни. До значних доробків у цій сфері належать праці В. Кротюка (Кротюк, 2021), О. Горбаня (Горбань, 2015), У. Коруци (Коруц, 2020), І. Патлашинської (Патлашинська, 2022) та інших. Підготовлені і видані навчальні посібники (Жадько, 2018; Курбан, 2016; Почепцов, 2008), підручники (Скулиш, 2012) та монографії (Любовець Г., Король В., 2021), у яких комплексно досліджена проблема інформаційних війн. І. Жаровська і Н. Ортинська досліджували інформаційні війни як сучасне глобалізаційне явище (Жаровська, Ортинська, 2020). О. Горбань зупинився на характеристиці засобів ведення інформаційних війн (Горбань, 2015). У. Коруц вивчала правові підстави протидії інформаційній війні (Коруц, 2020). А. Нагірняк, цікавлячись статтю Богдана Хмельницького – видатного стратега і полководця, показав на його прикладі використання деяких елементів інформаційної війни ще у XVII ст. (Нагірняк, 2009).

Мета статті – на основі аналізу низки досліджень і робіт вітчизняних та зарубіжних науковців проаналізувати основні етапи, форми, ознаки та методи інформаційної війни.

Виклад основного матеріалу. Ми живемо в епоху мегашвидкісного інформаційного розвитку. Одними з перших концепцію «інформаційної війни» створили у США на початку 90-х рр. (зокрема, Дороті Деннінг та Мартін С. Лібіцкі). Виокреслимо декілька варіантів трактувань термін «інформаційна війна». Науковці Оксфордського та Хартфордширського університетів визначають інформаційну війну як процес «використання інформаційно-комунікаційних технологій з наступальною або оборонною метою для негайного вторгнення, підризу або контролю над ресурсами опонента» (Taddeo, 2020, p. 461).

Американські автори – Крістофер Вайт, Тревор Тралл та Брайан М. Мазанець дещо по-іншому визначають інформаційні війни – як «навмисне маніпулювання або використання інформації однією стороною щодо супротивника для впливу на вибір і рішення, які він приймає з метою отримання військової або стратегічної вигоди, порівнюючи цю дефініцію із визначенням Міністерства оборони США (Whyte, Thrall, & Mazanec, 2020).

Інформаційно-довідкові видання України, зокрема, Велика Українська енциклопедія під інформаційною війною вбачають форму протиборства між різними суб'єктами (державами, неурядовими, економічними або іншими структурами), яка передбачає проведення комплексу заходів із завдання шкоди інформаційній сфері протилежної сторони та захисту власної безпеки інформаційної (Велика Українська енциклопедія, 2023).

Інформаційну війну як «форму ведення інформаційного протистояння між різними суб'єктами (державами, неурядовими, економічними та іншими структурами), яка передбачає проведення комплексу з нанесення шкоди інформаційній сфері конкуруючої сторони і захисту власної інформаційної сфери, конкуруючої сторони і захисту власної інформаційної безпеки» розглядає Я. Малик (Малик, 2015, с. 15).

Як «цілеспрямований вплив на суспільну свідомість противника для досягнення інформаційної переваги, політичних чи військових цілей (у разі інформаційної війни між окремими державами) шляхом заподіяння шкоди інформації та інформаційним системам супротивника» трактують інформаційну війну О. Данильян та О. Дзьобань (Данильян, Дзьобань, 2022).

Щодо становлення та розвитку такого явища, як інформаційна війна, то більшість дослідників чітко виділяють три основні віхи еволюційного поступу, впродовж яких яскраво прослідковувався вплив на людство різноманітних комунікаційних засобів, їх вдосконалення й адаптація до вимог свого часу.

Перший етап інформаційного протиборства охоплює античні часи, епоху Середньовіччя і частково Новий час до XVIII ст. включно. Упродовж цього етапу форми й методи інформаційно-пропагандистської діяльності залишалися незмінними, зазнаючи лише незначних модифікацій і проявлялися в психологічному впливі на свідомість людей.

Більшість науковців вважають, що неперевершеним стратегом ведення інформаційних війн у давні часи став китайський полководець VI століття до н. е. Сунь-Цзи. Він запропо-

нував фактично психологічні й інформаційні засоби загарбання. Сунь-Цзи радив по-перше, ослаблювати військову потугу ворога шляхом перешкоджання нормальному постачанню і підтриманню порядку. По-друге, ослаблювати країну-ворога шляхом дискредитації її традицій, віри, лідерів, позитивних процесів, а також розбещення населення, провокування внутрішніх конфліктів. Найефективнішим методом ведення війни полководець вважав дезінформацію: «Війна – це шлях омани, – писав він. – Якщо ти можеш що-небудь, показуй противнику, що не можеш; якщо ти користуєшся чим-небудь, показуй йому, нібито ти цим не користуєшся; хоч ти й близько від нього, показуй, нібито ти далеко; хоч ти й далеко від нього, показуй, що ти близько...» (Скулиш, 2012, с. 46)

Використання методу дезінформації спостерігаємо і на політичній арені нашої країни у минулому. Так, Гетьман Війська Запорозького Богдан Хмельницький використовував дезінформацію під час проведення військових операцій. Одним із його прийомів було засилання до ворожого табору козака-смертника, який під тортурами видавав не «чисту правду», а заздалегідь підготовлений текст про чисельну значну перевагу козацьких полків чи надходження підкріплення (Нагірняк, 2009, с. 141).

Другий період історії розвитку інформаційних війн пов'язаний насамперед зі зростанням ролі інформації у життєдіяльності держав (поява друкарського верстата, газети, радіо, телебачення тощо). Цей період характеризується серйозними зрушеннями в організації інформаційної війни та пропаганди, розвитку її методів і форм (Скулиш, 2012, с. 53). Він починається від середини XVIII ст. і закінчується Другою світовою війною включно.

Справжнім іміджмейкером другого періоду інформаційної війни можна вважати Наполеона Бонапарта. Він чітко розумів інформаційно-комунікаційний потенціал дипломатії, книгодрукування, театру і вмів це використав у своїх війнах. Штаб армії Наполеона майже у всіх військових походах супроводжувала друкарня, яка видавала одночасно більше п'яти газет. Преса давала можливість оперативно і для широкої аудиторії поширювати інформацію, яка виправдовувала вторгнення і перетворювали французів із ворогів на визволителів. Практикував Наполеон і випуск фейкових газет, зокрема в Парижі видавав псевдоанглійську газету, яку сам і контролював (Почепцов, 2008, с. 574). Наполеон настільки увійшов в роль інформаційного полководця, що зумів для поширення дезінформації, використовувати й газети інших держав. Зокрема, під час італійської та австрійської кампаній 1804–1807 років на швейцарському кордоні «постійно втрачалися таємні документи» (Скулиш, 2012, с. 67), а іноземні кореспонденти, поширювали неправдиву інформацію, що містилася в них.

XX ст. характеризується наявністю декількох «інформаційних майданчиків» для ведення пропаганди – це передусім перша та друга світові війни.

Сьогодні можна чітко стверджувати, що у період Першої світової війни були сформульовані окремі теоретичні положення, що стосуються принципів ведення пропаганди, серед яких: успіх пропаганди значною мірою залежить від її масового застосування, що більша географія, то краще; пропаганда має вестися на зрозумілій народу мові, зокрема з вживанням відповідних діалектів; пропаганда має здійснюватися так, щоб її об'єкт не підозрював, що інформаційно-пропагандистський документ спеціально призначений для нього; найкраща пропаганда та, за якої об'єкт впливу не відчуває, що на нього впливають; люди зазвичай охоче вірять тому, чому їм хочеться вірити; наполовину інформовані особи завжди жадають дізнатися все, а це знахідка для пропагандиста; дискредитації не підлягають особи, які мають авторитет у певній групі населення або особового складу збройних сил (Скулиш, 2012, с. 69).

Як зазначає Ю. Горбань, інформаційні війни «перестають бути додатком до збройних і перетворюються у самостійне явище, як-от: німецько-австрійська радіовійна 1933–34 рр. з приводу приєднання Австрії до Третього рейху. Саме тоді з'явилося і набуло поширення поняття «інформаційний агресор» (Горбань, 2015, с. 138).

Другий період історії розвитку інформаційних війн досягнув піку розвитку в роки Другої світової війни. Адже воюючі сторони чітко розуміли значення інформації для своєї перемоги.

Третій етап в історії інформаційних воєн розпочався з періоду жорсткого протистояння в світі, яке отримало назву «холодної війни». Абсолютними лідерами у сфері інформаційного протистояння були американці. Ключовими елементами у справі досягнення цілей національної інформаційної стратегії стало управління цільовою аудиторією та формування «громадської думки» шляхом маніпулювання інформацією (Скулиш, 2012, с. 115).

Третє тисячоліття розпочалося стрімким розвитком комп'ютерних інформаційних технологій. Швидкі темпи комп'ютеризації та інформатизації суспільств ведуть до створення єдиного світового інформаційного простору, в якому накопичуються всі засоби збирання, оброблення, обміну та зберігання інформації. Інформаційний простір потихеньку перетворюється на театр воєнних дій, де кожна сторона протистояння прагне отримати перевагу.

Інформаційна війна потребує зброї. За визначенням науковця Всеволода Зеленіна, «інформаційна зброя – це сукупність засобів, методів, способів та технологій інформаційно-психологічного впливу, спеціально створених для прихованого та явного управління інформаційним середовищем противника, процесами й системами, що функціонують на основі інформації, а також для нанесення їм не виправної шкоди» (Зеленін, 2015). Особливістю інформаційної зброї є її унікальність. Зазвичай для цього використовується сукупність спеціалізованих: фізичних, інформаційних, програмних, радіоелектронних методів, різноманітних засобів які застосовують для виводу з ладу цілих інформаційних інфраструктур чи їх окремих елементів. Основне завдання інформаційної зброї спрямоване на спотворення інформаційних потоків та вплив на прийняття рішень супротивником. Сучасна інформаційна зброя надзвичайно різноманітна, це і ЗМІ, глобальні комп'ютерні мережі, засоби створення віртуальної реальності, чутки, засоби психосемантичного впливу, засоби впливу на акустичні й електромагнітні поля.

Інформаційна зброя, як і інформаційна війна, з розвитком інформаційних технологій постійно вдосконалюється. Створення штучного інтелекту сприяє появі нової «інтелектуальної» інформаційно-технічної зброї. Саме за її допомогою ведуться неоголошені і невидимі війни, а об'єктами впливу є особистості, громадські інститути суспільства та держави.

Сучасна наука за територією поширення поділяє інформаційні війни (ІВ) на глобальні та місцевого значення. Крім того, інформаційні війни наділяють певними ознаками, серед яких :

- монополізація ЗМІ: газет, журналів, радіо і телебачення;
- пряме підпорядкування ЗМІ олігархічним колам;
- заборона та (або) обмеження свободи слова;
- публікація матеріалів, спрямованих на дискредитування певної політичної партії, заходу та створення негативного іміджу державного діяча, певного заходу в країні тощо (Жаровська, Ортинська, 2020, с. 59).

Сучасна наука за територією поширення поділяє інформаційні війни (ІВ) на глобальні та місцевого значення. Крім того, інформаційні війни наділяють певними ознаками, серед яких :

Існує декілька форм ведення інформаційної війни. Серед них: інформаційний вплив – використання різноманітних видів інформаційної зброї для завоювання інформаційної переваги над ворогом; інформаційна атака – вплив активних засобів і способів інформаційних підрозділів на окремий елемент чи групу елементів сторони-противника з метою забезпечення виконання окремих завдань інформаційної війни; інформаційна битва – об'єднані інформаційні впливи й атаки, які проводяться спеціально створеними підрозділами та спрямовані на виконання одного важливого завдання інформаційної війни; інформаційна операція – сукупність завдань інформаційної боротьби, узгоджених за місцем, метою, завданням, часом та планом проведення на чітко визначеному оперативному і стратегічному напрямку (Жадько, 2018, с. 88).

Інформаційні війни постійно трансформуються, зазнають змін їх форми та способи ведення, основні знаряддя та методи впливу. Сучасні інформаційні війни досягають успіху при використанні певних засобів – приховування та спотворення інформації; кількісне припущення повідомлень певного типу і важлива складова – відволікання уваги від чогось важливого – несуттєвим (Жадько, 2018, с. 84).

Одним із засобів інформаційної боротьби є «фейки». Слово «фейк» в перекладі означає «неправдива інформація», воно настільки часто зустрічається в повсякденному вжитку, що

його сприймають як українське. Фейки є найменшою одиницею інформаційної війни, тобто солдатами інформаційного війська. Вони мають чітке завдання, їх доволі багато в порівнянні, наприклад, із технікою (Ілюк, 2022). Отже, вони є ефективною зброєю у сучасній інформаційній епосі. Американські дослідники Р.Е. Гуаданьо, К. Гуттієрі припускають, що існують соціальні, контекстуальні й індивідуальні фактори, які активно сприяють поширенню та впливу фейкових новин у реальному світі (Guadagno, & Guttieri, 2021, p. 218).

У Стратегії інформаційної безпеки України сформульовано визначення інформаційної безпеки, як «складової частини національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом» (Указ Президента України, 2012).

Забезпечення національної інформаційної безпеки в країні регламентується Конституцією України, де в ст. 17 вказано, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» (Конституція України, 1996, ст. 17). Також ключовим в українському законодавстві у сфері інформаційної безпеки, є Закон України «Про інформацію», в якому врегульовані найголовніші суспільні відносини в сфері інформаційних прав і свобод та захисту інформаційної безпеки (Закон України «Про інформацію», 1992).

Найбільшу загрозу для інформаційної безпеки становлять: дезінформація в умовах воєнного стану, інформаційна політика країни-агресора, маніпулювання у соціальних мережах та, на нашу думку, особливо небезпечна і водночас актуальна загроза – недостатній рівень медійної культури, медіа- та інформаційної грамотності українців.

У воєнний час, на чому наголошують фахівці з кібербезпеки, потрібно передовсім: перевіряти отриману інформацію; довіряти інформації з офіційних джерел; не переходити за посиланнями від незнайомих. Ми постійно перебуваємо під впливом медіа та інфопотоків, які глобально впливають на нашу свідомість. Цифрові технології сьогодні проникають у всі сфери нашого життя – це безперечний плюс, але є й зворотний бік медалі. Згідно із дослідженням Громадського об'єднання «Детектор медіа» (Дослідження Громадського об'єднання «Детектор медіа», 2023), третина українців визначають правдивість інформації інтуїтивно, а кожен четвертий довіряє новині, якщо та не суперечить його світогляду». Саме тому медіаграмотність – одна з найважливіших навичок сьогодення. Перед нами стоїть глобальне завдання: вміти відрізнити правду від фейків.

Вміння знаходити і критично аналізувати інформацію, оперувати нею – це навичка, яка сьогодні потрібна усім громадянам демократичних держав. Її можна прирівняти з навичкою читання чи рахування. Для цього кіберзахисники пропонують нам широкий спектр освітніх програм, які допоможуть кожному підвищити рівень медіаграмотності, поліпшити цифрові навички та особисту кібербезпеку, навчитися розмежовувати фейки і правдиву інформацію та ін.

Один із останніх проєктів, який пропонується Департаментом кіберполіції України з метою захисту правових та інформаційних життєво важливих інтересів у кіберпросторі України, є Платформа MRIYA (Платформа MRIYA, 2023) – дієва ініціатива протидії дезінформації та російській пропаганді у мережі Інтернет. Багато важливої і корисної інформації можна отримати на офіційному сайті Кіберполіції України.

У сучасному цифровому світі ми вже не уявляємо своє життя без постійного доступу до Інтернету, спілкування у соціальних мережах, можливості розраховуватися у магазинах та використовувати Е-документи на смартфоні. Але в цьому швидкому цифровому розвитку

є й інша сторона – інформаційна безпека, яка в контексті ведення інформаційних війн має пріоритетне значення. І кожен громадянин України, який користується Інтернет-ресурсами, може стати справжнім воїном і наблизити Перемогу України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інформаційні війни в сучасному світі стали обов'язковим елементом глобального військового протистояння між ворогами. Основними завданнями, російської пропаганди є: дискредитація української влади, ЗСУ та загалом суспільства через розповсюдження фейків; піддрив української економіки через блокування роботи важливих підрозділів; виведення з ладу критичної інфраструктури через хакерські атаки їхніх систем та піддрив міжнародного іміджу України через розповсюдження неправдивої інформації та ін. Тому найважливішим завданням України в умовах війни та інформаційного протистояння є забезпечення національної інформаційної безпеки. Інформаційна війна є багатоплановим і достатньо складним феноменом, що ведеться у різних вимірах. Для вироблення національної політики в сфері забезпечення інформаційної безпеки передовсім необхідна твереза оцінка сьогоденного стану, особливостей і перспектив розвитку інформаційної зброї і засобів її застосування. Така оцінка є базовою передумовою для вироблення зовнішньої і внутрішньої політики держави, військові і військово-технічні компоненти якої могли б запобігти виникненню загроз та надійно забезпечили б безпеку країни. При цьому важливо зрозуміти, що загроза інформаційної війни й інформаційної злочинності в широкому контексті є фактором прихованого воєнно-політичного тиску і залякування, фактором, що здатен порушити світову і регіональну стабільність і безпеку. Саме тому в широкому плані повинен здійснюватися моніторинг загроз застосування інформаційної зброї та перманентна оцінка ефективності функціонування систем протидії цієї зброї. Розв'язання проблеми інформаційних загроз країні дасть змогу забезпечити захист інтересів суспільства і держави, гарантуватиме право громадян на отримання якісної та об'єктивної інформації.

Джерела та література

- Велика Українська енциклопедія.* URL: https://vue.gov.ua/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0
- Горбань, О.** (2015). Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України, 1*, 136–141.
- Данильян, О., Дзьобань, О.** (2022). Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 3(54)*. URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589>
- Дослідження Громадського об'єднання «Детектор медіа».* (2020). URL: <https://detector.media/infospace/article/210209/2023-04-18-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-2020-2022-kоротка-prezentatsiya/>
- Жадько, В.** (Ред.) (2018). *Гібридна війна і журналістика проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник.* Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Жаровська, І., Ортинська, Н.** (2020). Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки», 7(2)*, 56–61.
- Закон України «Про інформацію».** (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
- Закон України «Про основи національної безпеки України».** (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>
- Зеленін В.** (2015). *По той бік правди. Нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни. Том 1. НЛП ХХ століття.* Київ : Вид-во «НіланЛТД».
- Ілюк К.** (2023). Інформаційна війна – це не тільки фейки. *Інтернет-видання «MEDIASAPIENS».* URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29264/2022-03-31-informatsiy-na-viyna-tse-nelilky-feyky/>
- Конституція України.** (1996). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Tex>
- Коруц У.** (2020) Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави протидії. *Підприємництво, господарство, право: Збірник наукових праць. Міжнародне право, 8*, 334–339.
- Кротюк, В.** (Ред.) (2021). *Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс: монографія.* Харків : ФОП Федорко М. Ю.

- Курбан, О.** (2016) *Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навч. посібник*. Київ : ВІКНУ.
- Любовець, Г., Король, В.** (2021). *Контент негативу. Як захистити себе та країну в умовах тотального інформаційного протистояння: монографія*. К: Києво-Могилянська академія.
- Малик, Я.** (2015). Інформаційна війна і Україна. *Демократичне врядування*, 15.
- Нагірняк, А.** (2009). Богдан Хмельницький – видатний стратег і полководець. *Військово-науковий вісник*, 11, 139–141.
- Патлашинська, І.** (2022). Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. *Регіональні студії*, 28, 84–87.
- Платформа MRIYA*, 2023. URL: <https://mriya.social/>
- Почепцов, Г.** (2008). *Інформаційна політика. навч. посібник*. 2-ге вид., Київ: Знання.
- Скулиш, Є.** (Ред.) (2012). *Історія інформаційно-психологічного протиборства*. Київ.
- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про стратегію інформаційної безпеки України»*. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
- Guadagno, R. E., & Guttieri, K.** (2021). Fake news and information warfare: An examination of the political and psychological processes from the digital sphere to the real world. In *Research anthology on fake news, political warfare, and combatting the spread of misinformation*, 218–242.
- Taddeo, M.** (2020). Information warfare: A philosophical perspective. In *The Ethics of Information Technologies*, 461–476
- Whyte, C., Thrall, A. T., & Mazanec, B. M.** (Eds.). (2020). *Information Warfare in the Age of Cyber Conflict*. London: Routledge and CRC.

References

- Velyka Ukrain's'ka entsyklopediia. [The Great Ukrainian Encyclopedia]*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0 [in Ukrainian].
- Horban', O.** (2015). Informatsijna vijna proty Ukrainy ta zasoby ii vedennia. [Information warfare against Ukraine and the means of its conduct]. *Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, 136–141. [in Ukrainian].
- Danyl'ian, O., & Dz'oban', O.** (2022). Informatsijna vijna u mediaprostori suchasnoho suspil'stva. [Information war in the media space of modern society]. *Visnyk NYU imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofii, filosofii prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of Yaroslav Mudry NYU. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 3(54). URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589> [in Ukrainian].
- Doslidzhennia Hromads'koho ob'iednannia «Detektor media» «Indeks mediahramotnosti ukraintsiv: 2020–2022* [Media literacy index of Ukrainians: 2020–2022]. URL: <https://detector.media/infospace/article/210209/2023-04-18-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-2020-2022-kоротка-prezentatsiya/> [in Ukrainian].
- Zhad'ko, V.** (Ed.) (2018). *Hibrydna vijna i zhurnalistyka problemy informatsijnoi bezpeky: navchal'nyj posibnyk* [Hybrid Warfare and Journalism of Information Security Problems: A Study Guide]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Zharovs'ka, I., & Ortyns'ka, N.** (2020). Informatsijna vijna iak suchasne hlobalizatsijne iavysche. [The information war as a modern globalization phenomenon]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Serii: «Yurydychni nauky» – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: «Legal Sciences»*, 7 (2), 56–61. [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu»**. (1992). [Law of Ukraine «On Information»] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsional'noi bezpeky Ukrainy»**. (2020). [Law of Ukraine «On the Fundamentals of National Security of Ukraine»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> [in Ukrainian].
- Zelenin, V.** (2015). Po toj bik pravdy. Nejrolinhvistychnе prohramuvannia iak zbroia informatsijno-propahandysts'koi vijny. [On the other Side of Truth: NeuroLinguistic Programming as a Weapon of Information and Propaganda War]. Tom 1. NLP XX stolittia. Kyiv: Vyd-vo «NilanLTD». [in Ukrainian].

- Iliuk, K.** (2023). Informatsijna vijna – tse ne til'ky fejky. [Information warfare is not just about fakes]. *Internet-vydannia «MEDIASAPIENS»*. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29264/2022-03-31-informatsiy-na-viyna-tse-ne-tilky-fejky/> [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy.** (1996). [Constitution of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Tex> [in Ukrainian].
- Koruts, U.** (2020) Informatsijna vijna iak instrument propahandy vijny: pravovi pidstavy protydiv. [Information war as an instrument for war propaganda: legal grounds for controversy]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo, pravo: Zbirnyk naukovykh prats'. Mizhnarodne pravo – Entrepreneurship, economy, law: Collection of scientific papers. International law*, 8, 334–339. [in Ukrainian].
- Krotiuk, V.** (Ed.) (2021). *Vijny informatsijnoi epokhy: mizhdystyplinarnyj dyskurs: monohrafiia* [Wars of the Information Age: Interdisciplinary Discourse: A Monograph]. Kharkiv: FOP Fedorko M. Yu. [in Ukrainian].
- Kurban, O.** (2016) *Suchasni informatsijni vijny v merezhevomu on-lajn prostori: navch. posibnyk* [Modern cyberwarfare: textbook]. Kyiv: VIKNU. [in Ukraine].
- Liubovets', H., & Korol', V.** (2021). *Kontent nehatyvu. Yak zakhystyty sebe ta krainu v umovakh total'noho informatsijnoho protystoiannia: monohrafiia* [Negative content. How to protect yourself and the country in the face of total information confrontation: a monograph]. Kyiv: Kyievo-Mohylians'ka akademiia. [in Ukraine].
- Malyk, Ya.** (2015). Informatsijna vijna i Ukraina [Information war and Ukraine]. *Demokratychni vriaduvannia – Democratic governance*, 15. [in Ukraine].
- Nahirniak, A.** (2009). Bohdan Khmel'nyts'kyj – vydatnyj strateh i polkovodets' [Bohdan Khmelnytsky – an outstanding strategist and commander]. *Vijs'kovo-naukovyj visnyk – Military-scientific bulletin*, 11, 139–149. [in Ukraine].
- Patlasyhyn'ska, I.** (2022). Suchasna rosijs'ko-ukrains'ka informatsijna vijna: zavdannia, metody ta osoblyvosti vykorystannia [Modern russian-ukrainian information war: tasks, methods and features of use]. *Rehional'ni studii – Regional studios*, 28, 84–87. [in Ukraine].
- Platforma MRIYA.* (2023). URL: <https://mriya.social/> [in Ukraine].
- Pochepstov, H.** (2002). *Informatsijna polityka. navch.posibnyk* [Information policy]. Kyiv: Znannia. [in Ukraine].
- Skulysh, Ye.** (Ed.) (2012). *Istoriia informatsijno-psykholohichnoho protyborstva* [History of information and psychological confrontation]. Kyiv. [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsional'noi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 zhovtnia 2021 roku «Pro stratehiiu informatsijnoi bezpeky Ukrainy».* (2021). [Decree of the President of Ukraine «On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of October 15, 2021 «On the Information Security Strategy of Ukraine»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> [in Ukrainian].
- Guadagno, R. E., & Guttieri, K.** (2021). Fake news and information warfare: An examination of the political and psychological processes from the digital sphere to the real world. In *Research anthology on fake news, political warfare, and combatting the spread of misinformation*, 218–242. [in English].
- Taddeo, M.** (2020). Information warfare: A philosophical perspective. In *The Ethics of Information Technologies*. 461-476. [in English].
- Whyte, C., Thrall, A. T., & Mazanec, B. M.** (Eds.). (2020). *Information Warfare in the Age of Cyber Conflict*. London: Routledge and CRC. [in English].